



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury

Zadanie 3.1 Kompleksowy program szkoleń w zakresie projektowania, budowania i realizacji dostępnej oferty kulturalnej

Strategia wdrażania dostępności w oparciu o Model Dostępnej Kultury

Strategia wdrażania dostępności w oparciu o Model Dostępnej Kultury

Dokument służy wypracowaniu strategii wdrażania dostępności w instytucji kultury. Wskazuje najważniejsze zagadnienia i obszary, które muszą być wzięte pod uwagę w sytuacji tworzenia planu inicjowania i rozwijania dostępności w oparciu o Model Dostępnej Kultury.

Regulamin zadania 1 w projekcie „Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury”, definiuje Strategię wdrożenia modelu dostępności jako – dokument opisujący sposób wdrożenia modelu dostępności, uwzględniający m.in. cele i harmonogram działań, dobór narzędzi niezbędnych do tworzenia oferty kulturalnej z partycypacyjnym udziałem grupy docelowej, opis zasad komunikacji z grupą docelową oraz interesariuszami działań IK, sposobu identyfikacji potrzeb i doboru środków ich zaspokajania, identyfikację ryzyk, sposoby weryfikacji sukcesu oraz niezbędne zasoby.

Tworzenie strategii ma być Wynikiem ciągu szkoleń i sesji tutorskich oraz pracy nad autodiagnozą, które są zaproponowane każdej instytucji kultury włączonej w to działanie.

Opracowywanie strategii jest pomyślane jako proces, w który należy zaangażować jak najwięcej pracowników i pracownic każdej instytucji. Punktem wyjścia do tworzenia strategii jest obecna, zidentyfikowana w całym spektrum działań projektowych sytuacja instytucji kultury. W oparciu o ten stan proponujemy stworzyć strategię w dwóch wymiarach – planu krótkoterminowego i długoterminowego. Spojrzenie na instytucję w tych dwóch wymiarach pozwoli, naszym zdaniem, najlepiej przygotować się do wdrażania zmian systematycznych, efektywnych i odpowiadających rzeczywistym możliwościom instytucji kultury. Pozwoli też odpowiedzieć na oczekiwania odbiorców ze szczególnymi potrzebami, zwłaszcza osób z niepełnosprawnością i osób starszych.

Dokument wskazuje elementy, które można wziąć pod uwagę przy budowaniu strategii wdrażania dostępności w oparciu o Model Dostępnej Kultury. Poszczególne punkty/obszary mogą zostać dowolnie rozszerzone według uznania instytucji kultury, uwspólnione z procedurami wewnętrznymi instytucji lub dostosowane do już istniejących dokumentów.

Pełna nazwa instytucji:

Miejska Biblioteka Publiczna imienia Jana Śniegonia w Wiśle

I. Stan obecny

Rodzaj instytucji kultury i założenia programowe

Miejska Biblioteka Publiczna imienia Jana Śniegonia w Wiśle jest samodzielną, samorządową instytucją kultury, działającą od 1937 roku. Misją biblioteki jest kreowanie oferty z zakresu edukacji i animacji kulturalnej, a także upowszechnianie i promocja czytelnictwa jak najszerzszemu gronu odbiorców. Biblioteka to egalitarne, otwarte miejsce, które wspiera kulturalne i edukacyjne inicjatywy społeczności lokalnej, wzmacnia potencjał lokalnych liderów/działających na rzecz dziedzictwa kulturalnego i środowiskowego regionu. Biblioteka buduje swoją ofertę w oparciu o zdiagnozowane potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności, otaczając troską osoby o szczególnych potrzebach, aby jak najpełniej mogły korzystać z oferty instytucji. Zapewniając szeroki dostęp do informacji, wspieramy w



krytycznej ich selekcji. W korzystaniu i udostępnianiu nowych technologii, biblioteka prowadzi szeroko zakrojone działania promujące higienę cyfrową, a także alternatywne do cyfrowych, formy spędzania wolnego czasu. Instytucja realizując swoje działania nawiązuje partnerstwa lokalne, a także o szerszym zasięgu, które wzmacniają jej potencjał społeczny i merytoryczny. Biblioteka jest na bieżąco w obszarze trendów społecznych, kulturalnych, a także aktualnych zagadnień i wyzwań dla humanistyki. Biblioteka w swojej działalności uwzględnia kontekst historyczny, przyrodniczy, kulturowy miasta i regionu. Biblioteka zarządzana jest transparentnie, w oparciu o demokratyczny podział obowiązków i odpowiedzialności, a także z troską o równowagę pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym każdego pracownika.

Zespół, kompetencje pracowników i pracownic

Zespół biblioteki stanowi 10 osób (8K i 2M), w przeliczeniu to 7,25 etatów, w tym: 2 bibliotekarki Wypożyczalni i Czytelni dla dorosłych, 2 bibliotekarki Wypożyczalni dla Dzieci i Młodzieży, osoba na stanowisku pomocy bibliotecznej, osoba opracowująca zbiory, osoba sprzątająca, informatyk, księgowy, dyrektorka. Zespół to wykształcone kierunkowo, zaangażowane osoby o wysokich kompetencjach społecznych, mocno identyfikujące się z miejscem pracy, empatyczne, związane z biblioteczną społecznością, chętnie pogłębiające doświadczenia, wiedzę. W zespole są osoby neuroróżnorodne, a także osoby o szczególnych potrzebach w obszarze słuchu i poruszania się. Zespół od 4 lat współpracuje ze specjalistką ds. osób z niepełnosprawnościami, dr J. Godawą – pedagogką specjalną specjalizującą się w obszarze neuroróżnorodności.

Działania będące w stałej ofercie instytucji oraz działania nietypowe, podjęte na przykład w ostatnim roku działalności

Podstawowym celem instytucji jest animacja i edukacja czytelnicza lokalnej społeczności oraz kreowanie działań kulturalnych i integrujących lokalną społeczność. Biblioteka prowadzi kluby zainteresowań oraz stałe zajęcia: Dyskusyjny Klub Książki, Dyskusyjny Klub Książki dla Dzieci, Dyskusyjny Klub Filmowy, Klub Modelarski; Esy-floresy – zajęcia arteterapeutyczne dla dzieci (2 grupy wiekowe); Powolne szycie, Szydełko, Szachy, Studio Filmów Animowanych, Pracownia sitodruku i grafiki warsztatowej, Mała Redakcja – wydawca ZINu i podcastów młodzieżowych; Ogród społeczny na tarasie biblioteki. **Zajęcia są egalitarne** – nieodpłatne, dostosowane do szerokiego grona odbiorców.

Instytucja współpracuje z Interdyscyplinarnym Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną Uniwersytetu Śląskiego organizując Ogólnopolską *Konferencję Opowieść w edukacji, edukacji środowiskowej, terapii i rozwoju człowieka*; a także współtworząc repozytorium *Książki ratujące świat* i portal ksiazkiratujaceswiat.pl. Bibliotece bliskie są działania z obszaru humanistyki środowiskowej, w inicjatywy angażujące czytelnictwo do działań wpływających na poprawę relacji człowiek-środowisko; jest częścią sieci instytucji kultury włączających temat zdrowia psychicznego do programów działalności (*Kioski troski* Towarzystwa Inicjatyw Twórczych E).

Współpraca ze środowiskami, organizacjami i podmiotami lokalnymi, nie tylko związanymi z osobami z niepełnosprawnością i osobami starszymi

Biblioteka współpracuje z licznymi podmiotami – instytucjami, organizacjami pozarządowymi, nieformalnymi inicjatywami oraz animatorami/animatorkami kultury na poziomie lokalnym. W ramach partnerstwa z Uniwersytetem Śląskim praktyki w bibliotece realizują studenci i studentki pedagogiki specjalnej. Biblioteka jest organizacyjnym partnerem Festiwalu Słowa Granatowe Góry realizowanego przez Dom Pracy Twórczej Źródłosłów. Współpracujemy z przedszkolami szkołami podstawowymi i ponadpodstawowymi w Wiśle prowadząc stacjonarne oraz realizowane w placówkach zajęcia z zakresu edukacji kulturalnej i promocji czytelnictwa.



Państwowa Szkoła Muzyczna i Ognisko Muzyczne, Wiślańskie Centrum Kultury to instytucje, które wspieramy lokalowo i organizacyjnie. Współpracujemy z Wiślańską Akademią Aktywnych – organizacją zrzeszającą ponad 100 osób seniorskich z Wisły.

Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach

W ramach przygotowania Strategii wdrażania dostępności przeprowadzono autodiagnozę, a także szereg działań diagnostycznych angażujących lokalną społeczność, w szczególności osoby o szczególnych potrzebach, a także ich bliskich - osoby opiekujące się. Podczas szkoleń i spotkań tutorskich określiliśmy plan badawczy, a także obszary, wymagające zmian w perspektywie krótko- i długoterminowej. Przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami organizacji i instytucji: władzami Miasta, z kadrą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Wiślańską Akademią Aktywnych (organizacja seniorska), osobami kierującymi wiślańskimi instytucjami kultury, ale co szczególnie ważne: szereg działań badawczych w lokalnej społeczności: ankiety, wywiady pogłębione, wywiad grupowy (zarówno z osobami o szczególnych potrzebach, seniorami, a także osobami opiekującymi się OzN).

2.Opis głównych barier dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w zakresie realizacji działań kulturalnych.

Opis należy sporządzić z uwzględnieniem Modelu dostępnej kultury – etapów podróży odbiorcy lub obszarów dostępności, w zależności od sytuacji.

Obszar poruszania się - Brak czytelnych oznaczeń, systemu orientacji przestrzennej (wayfinding) może dezorientować osoby poruszające się po bibliotece.

Miasto jest rozległe, aby dotrzeć do biblioteki niezbędny jest dojazd komunikacją publiczną/samochodem. Tylko wybrane autobusy obsługujące Wisłę są niskopodłogowe, a z racji na górskich charakter miejscowości, już dotarcie na przystanek może być utrudnione i wymagać asysty. Tuż przy drzwiach do budynku znajduje się miejsce parkingowe dla OzN. Przed budynkiem znajduje się podjazd dla wózków, na 1 piętro prowadzi winda. Samodzielność w poruszaniu się po budynku utrudniają ciężkie drzwi główne oraz drzwi do oddziałów biblioteki, toalet. Toaleta dla osób z niepełnosprawnością wymaga zmian (obniżenie lustra, podajników na mydła), wymiany drzwi na lżejsze. Posadzki biblioteczne są zróżnicowane (płytki, parkiet, wykładzina), wynika z tego niejednorodna jakość poruszania się na wózku, z laską.

Instytucja nie posiada rozwiązań w przypadku ewakuacji/niesprawności windy - brak odpowiednich sprzętów i przeszkolenia dla personelu radykalnie utrudnia prowadzenie akcji ewakuacyjnej.

Obszar widzenia – Strona internetowa jest nieintuicyjna, przestarzała, poruszanie po niej stanowi trudność dla większości osób użytkujących, Informacje promocyjne: plakaty, ulotki ocenione jako czytelne w ramach diagnozy, brakuje im kodów QR odsyłających do www. instytucji. Niedostateczne upowszechnienie informacji o możliwości pobierania kodów do ebooków, książkach z dużą czcionką i audiobookach, a także możliwości wypożyczenia tabletu jako czytnika. Odbiorcy wskazali potrzebę wypożyczania pakietu audiobook na płycie cd+ prosty w obsłudze discman. Osoby starsze, niedowidzące wskazują konieczność regularnej możliwości przeszkolenia się z korzystania z tych rozwiązań, a także udostępnienia dodatkowego oświecenia w czytelniku. Oznaczenia wymagają wejście do budynku, winda, sale, toalety. Informacje znajdujące się przy księgozbiorach (tabliczki) należy wykonać z większym kontrastem, czytelniejszą czcionką. Brak oznaczeń w alfabecie Braille'a, brak ścieżek fakturowych, brak kontrastowych naklejek na szklanych powierzchniach.



Obszar słyszenia - na stronie brak przedprzewodnika, informacji w PJM, część materiałów filmowych nie posiada napisów. W instytucji nikt nie posługuje się PJM, brak pętli indukcyjnej.

Obszar czucia – Kadra instytucji posiada kompetencje, doświadczenie w obszarze neuroróżnorodności, pracy z osobami o szczególnych potrzebach. Brakuje przedprzewodnika, komunikaty informacyjne, promujące wydarzenia nie zawierają informacji przydatnych o strefie wyciszenia, dokładnym przebiegu zajęć, aby zapewnić osobom uczestniczącym poczucie bezpieczeństwa.

Obszar rozumienia – W instytucji pracują 2 osoby z doświadczeniem pracy z osobami o szczególnych potrzebach w obszarze rozumienia, aczkolwiek potencjał tych osób nie został dotąd zaangażowany. Instytucja nie posiada przedprzewodnika. Regulaminy oraz inne dokumenty należy przetłumaczyć na ETR, pomieszczenia oznaczyć za pomocą piktogramów. Oferta zajęć prowadzonych w instytucji (warsztatów, lekcji bibliotecznych, spotkań), mimo, że często mają charakter inkluzywny, nie dociera do osób zainteresowanych – zawodzi sposób komunikacji i kanały dystrybucji.

Opis najważniejszych potrzeb w zakresie tworzenia oferty instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Proszę opisać kluczowe potrzeby instytucji w zakresie wdrażania i rozwijania dostępności, które ujawniły się przed rozpoczęciem udziału Zadaniu 3.1 oraz w trakcie jego realizacji.

Głównym problemem, który wykazała autodiagnoza jest konieczność wprowadzenia zmian w obszarze komunikacyjnym. Brak przedprzewodnika ogólnego dotyczącego samej instytucji, a także w wersji szczegółowej przedprzewodników do każdego z działań oferty instytucji. O ile sama oferta projektowana jest z namysłem nad tworzeniem działań o szerokim, egalitarnym charakterze, to na etapie komunikowania istnieje potrzeba wprowadzenia licznych zmian (nowej www. szerszej ekspozycji materiałów promocyjnych – plakatów, ulotek na terenie Wisły) itp.

Istnieje potrzeba oznaczenia przestrzeni biblioteki, w sposób czytelny, ułatwiający nawigowanie się – w każdym z obszarów dostępności, wybrzmiewała konieczność zaprojektowania oznaczeń, mapy całej instytucji.

Inwestycje:

Zmiana drzwi na samootwierające się – uniemożliwia to samodzielne poruszanie się po instytucji osobom poruszającym się na wózkach, a także wszystkim osobom, które mają trudności z poruszaniem się.

Potrzeba zapewnienia sprzętu ewakuacyjnego dla osób poruszających się na wózkach, a także przeszkolenia zespołu w zakresie prowadzenia ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami (w szczególności z zakresu poruszania się w przypadku sytuacji kryzysowej gdy nie możemy liczyć na windę).

Zakup pętli indukcyjnej.

Zapewnienie możliwości finansowania usług specjalistycznych (tłumaczenie spotkań na PJM), a także szkoleń rozwijających kompetencje kadry w pracy z osobami o różnorodnych potrzebach.



II. Planowane działania w zakresie wdrażania i rozwijania dostępności, identyfikowania potrzeb, zasad komunikacji i włączania osób ze szczególnymi potrzebami w planie krótkoterminowym oraz długoterminowym

Uzupełniając tę część Strategii należy odnosić się do planów działania na rzecz dostępności do końca 2027 roku (plan krótkoterminowy) oraz do końca 2031 roku (plan długoterminowy).

1. Cele w zakresie poprawy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Cele krótkoterminowe:

Podpisanie partnerstwa z największą organizacją seniorską w Wiśle (Wiślańska Akademia Aktywnych) i przekazanie stowarzyszeniu sali na siedzibę w bibliotece (październik 2026),

Finalizacja procesu projektowego nowej strony internetowej (grudzień 2026),

Zakup drobnego sprzętu - pętli indukcyjnej, discmanów, czytników, słuchawek wygłuszających (grudzień 2026);

Zaprojektowanie systemu oznaczeń (wayfinding) i zmiana identyfikacji i komunikacji wizualnej (luty 2027);

Kampania informacyjna dotycząca oferty (działań inkluzywnych oraz dedykowanych osobom ze szczególnymi potrzebami) (styczeń-marzec 2027);

Przeprowadzenie cyklu szkoleń dla kadry w zakresie ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami (marzec 2027);

Wyznaczenie budżetu instytucji na zakup czytników oraz zwiększenie budżetu na zakup kodów dostępu do książki elektronicznej i prowadzenie regularnych akcji promocyjnych i edukacyjnych jak korzystać z w/w rozwiązań (grudzień 2027);

Cele długoterminowe:

Wymiana drzwi do poszczególnych oddziałów na otwierające się automatycznie

(w zależności od finansów, max. do końca 2029 roku);

Sukcesywne przekształcenie całej oferty edukacji czytelniczej (lekcje, warsztaty, spotkania) - powołanie zespołu eksperckiego, który przygotowuje alternatywne scenariusze zajęć uwzględniające obszary dostępności z Modelu Kultury Dostępnej (do końca 2031 roku);

Zakup samochodu i realizacja Filii na kółkach - rozległy obszar Wisły, starzenie społeczności wymaga rozwiązań niestandardowych - bibliobus pozwalałby docierać nam do osób mieszkających w znacznej odległości od centrum, wykluczonych z dostępu do bibliotecznych usług (do końca 2031 roku).



Oferta instytucji kultury

Wzmocnienie obsługi czytelniczej osób starszych, a także osób o szczególnych potrzebach w obszarze poruszania się, widzenia i słyszenia, a także szeroko zakrojona kampania informacyjna o możliwościach, które już mamy.

Przygotowanie zajęć z zakresu edukacji czytelniczej (warsztatowej pracy z tekstem) w wariantach uwzględniających obszar czucia i rozumienia, poruszania się. Przeprowadzenie cyklu pilotażowych warsztatów dla Ośrodka dla OzN we współpracy z kadrą Ośrodka, a także przy eksperckim wsparciu dr J. Godawy pedagoga specjalnego.

Przygotowanie oferty warsztatowej literacko-artystycznej dla seniorek i seniorów Domu Seniora Aura.

Zespół instytucji kultury i organizacja pracy

Wyznaczenie budżetu rocznego na udział w indywidualnych szkoleniach, a także min. 1 (roczne) szkolenie dla całego zespołu. Powołanie 4 osobowego zespołu do spraw dostępności (1 os. z wypożyczalni dla dorosłych, 1 os. z wypożyczalni dla dzieci i młodzieży, informatyk, dyrektorka). Każda z os. w zespole za swoje działania otrzyma dodatek do wynagrodzenia.

Sposoby komunikacji z osobami o szczególnych potrzebach. Zostanie powołana Społeczna Rada ds. Dostępności w bibliotece składająca się z 5 osób eksperckich, po min. 1 z każdego obszaru dostępności. Nabór osób tworzących Radę będzie szeroko komunikowany w mediach lokalnych (Echo Wisły, media społecznościowe Miasta), a także poprzez ekspozycję plakatów i wysłanie indywidualnych zaproszeń. Zależy nam na kontakcie z realnymi doświadczeniami, możliwością konsultacji na bieżąco. Za realizację współpracy, organizację spotkań odpowiedzialny będą osoby z zespołu ds. dostępności. Wszystkie procedury dot. Przekazywania informacji będzie prowadzone za pomocą wszystkich do tej pory używanych kanałów: plakaty o konkretnym wydarzeniu, plakaty o miesięcznych wydarzeniach w bibliotece, strona internetowa biblioteki, strona internetowa Miasta, ulotki o miesięcznych wydarzeniach, szersza ich dystrybucja w każdej z 7 Dolin Wisły. Efektywność prowadzonych działań w tym komunikacji będzie weryfikowana początkowo w trybie raz na 3 mc., a docelowo raz na rok.

5. Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach

Zapraszanie Rady Społecznej do spraw ewaluacji i współtworzenia oferty biblioteki - zbieranie propozycji, konsultowanie. Zasadniczą potrzebą jest tak naprawdę zakomunikowanie użytkownikom biblioteki, że tak działamy, jak mogą zgłaszać uwagi i propozycje, gdyż już wiele inicjatyw poszczególnych grup/ osób wprowadzaliśmy w ofercie biblioteki.



6. Identyfikacja ryzyk

Niedostateczne zasoby finansowe, aby regularnie realizować działania, podejmować inwestycje, a także zapewnić budżet na szkolenia dla zespołu.

Minimalizowanie ryzyka: Zapisanie w miarę sztywnego budżetu na działania dostępnościowe i nie wprowadzanie w miarę możliwości zmian w tę część planu finansowego. Poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania (dotacji), które adresowane są dla działań zwiększających dostępność, pozwalających na większe inwestycje.

Utrata motywacji w zespole wynikająca z dodatkowych obciążeń, szczególnie na początkowym etapie wdrażania zmian. Czasochłonność działań, która może zwiększać obciążanie pracowników. **Minimalizowanie ryzyka:** podział wszystkich działań na większą liczbę osób, wsparcie dla zespołu ze strony Społecznej Rady ds. Dostępności, finansowy dodatek motywacyjny. Podział wszystkich działań w czasie, z realnym wyznaczeniem terminu ich wdrożenia. Motywowanie całego zespołu poprzez udział w wizytach studyjnych, poznawanie doświadczeń innych instytucji.

Zewnętrzne zagrożenia: Obecny czas polikryzysów sprawia, że bardzo trudno planować przyszłość, kiedy nagle mogą się pojawić inne palące potrzeby wynikające z kryzysów politycznych, społecznych, klimatycznych, ekonomicznych. **Minimalizowanie ryzyka:** wprowadzenie jak najwięcej z zaplanowanych działań w momencie najbliższym tworzenia strategii, kiedy warunki funkcjonowania biblioteki zostały dobrze oszacowane, wzmocnienie społeczności lokalnej do działań np. poprzez stworzenie Rady ds. dostępności, utworzenie warunków, gdzie będą pojawiać się inicjatywy mieszkańek i mieszkańców.

Inwestycje na rzecz dostępności

Stworzenie planu inwestycji i oznaczenie ich za pomocą dwóch kategorii: pilności wykonania i skali kosztów. Pierwsza pula wydatków to działania miękkie w obszarze przygotowania i wprowadzenia zmian w komunikacji o tym, co już biblioteka w zakresie dostępności. Finalizacja nowego projektu www. Przygotowania tekstów w języku prostym (regulaminów, komunikatów o działalności podstawowej), upowszechnienie szeroko wśród mieszkańców np. rozwiązań dla seniorów (książki z dowozem, możliwość pobierania kodów do ebooków itp.).

7. Ustawy o dostępności

Wymogi prawne w zakresie cyfrowym, informacyjnym ułatwi wprowadzenie nowej strony. Realizujemy większość wymogów minimalnych, potrzebne są nam możliwości komunikowania ich - sprawniejsza strona internetowa, czytelniejsza identyfikacja wizualna.

8. Kryteria sukcesu planu wdrażania i rozwijania dostępności

Ewaluacja zarówno wewnętrzna (wśród zespołu, współpracowników) oraz zewnętrzna badania opinii czytelników - w ramach przygotowania Strategii Rozwoju Biblioteki prowadzimy działania ewaluacyjne, regularne i w miarę możliwości na szeroką skalę, zakres dostępności będzie ujęty w tych badaniach, co pozwoli nam patrzeć holistycznie na działania biblioteki.